

**MODALITĂȚI DE REDARE ÎN LIMBA ROMÂNĂ
A AORISTULUI PERFECTIV ȘI IMPERFECTIV
DIN LIMBA BULGARĂ**

Silvia Mihăilescu
Constanța

Posedând un sistem temporal complex, bulgara se caracterizează prin interacțiunea aparte dintre aspect și timp, fiecare timp verbal din cele nouă ale modului indicativ, obținându-se de la ambele aspecte verbale. Această fuziune se reflectă și în varietatea posibilităților de redare a timpurilor din bulgară într-o limbă romanică, româna, care nu dispune de categoria gramaticală a aspectului verbal.

Relația dintre aspectul perfectiv și aorist e prezentată de lingvistul V. Stankov astfel: “Dacă ne închipuim timpul ca o linie, atunci acțiunea la trecut perfectiv de la verbe perfective ar reprezenta un punct, un anumit segment din această linie, în care această acțiune a apărut, s-a împlinit și a încetat să se împlinască”¹. Datorită acestei caracteristici, în cadrul narațiunii, de exemplu, aoristul de la verbe perfective, ca timpul trecut cel mai adesea folosit, va exprima acțiuni succesive, fiecare dintre ele marcând un moment separat al relatării². Din această cauză valoarea cea mai des exprimată de aoristul verbelor perfective este aceea de acțiuni concrete, independente unele față de celelalte. De exemplu:

“Слязоха долу, минаха през гората, която още не беше се развила, и излязоха на пътя сред Джендемите.” (ЙЙ, 235); *“Стефан грабна счупения лист и го хвърли в купчината на левите капаци.”* (ДД, 59).

Aoristul de la verbe imperfective se caracterizează, în primul rând, prin absența informației despre încheierea acțiunii. Iată cum interacționează categoriile aspect și timp la acest tip de aorist: “Un aorist format de la un verb de aspect imperfectiv exprimă o acțiune a cărei împlinire este întreruptă în trecut (condiția temporală), dar despre care nu suntem informați dacă s-a încheiat (condiția aspectuală)”³. Aspectul imperfectiv nu permite aoristului, în această situație, construirea liniei principale în cadrul narațiunii, așa cum o face aspectul perfectiv. În

LINGVISTICĂ

următorul context acțiunile sunt redade prin timpul trecut perfectiv de la verbe imperfective, valoarea temporală a acestora fiind aceea de acțiuni care se contopesc într-una singură. De exemplu:

“Войниците *се бавиха* още няколко време. *Храниха* и *поиха* конете си, *храниха се* и сами.” (ИЙ, 86).

Cea mai largă răspândire o are, însă, aoristul de la verbe imperfective care exprimă o acțiune continuă, fără a avea importanță dacă aceasta e de scurtă sau lungă durată:

“Тя *ходи* още някое време с него, мълчалива и няма като сянка.” (ИЙ, 309); “Той *се наобядва* с хубав, здрав апетит, после дремна малко на канапето си в кабинета.” (ПВ, 298).

Analiza pe care o propunem în continuare se bazează pe 400 de forme verbale excerptate din opere literare bulgare traduse în română. Am expus și descris posibilitățile principale de redare în ordine statistică, în ideea formulării unor observații cât mai clare asupra celor cercetate de noi.

Materialul ilustrativ l-am extras din 7 opere ale autorilor clasici și moderniști bulgari, respectiv traduceri lor românești, 3 dintre acestea reprezentând romane, iar 4- povestiri. Nu am inclus în cercetările noastre texte poetice, datorită posibilităților abateri din traducere, dictate de rațiuni ce țin de rimă, ritm, etc. Nu ne-am oprit, de asemenea, asupra unor texte din stilul publicistic și științific, care nu oferă un material variat din punct de vedere stilistic.

În exemplele analizate am înregistrat următoarele modalități de traducere a aoristului de la *verbe perfective*:

1. Prin timpul *perfect simplu* se traduc 53,72% din formele verbale excerptate:

“Той *се повдигна* на горе, *спусна си* нозете, *стъпи* на дъното, *изправи се* (...), *изтърси се* от водата - пуф! и *пръсна* вода през увисналите си мустаки...” (АК, 22).

“Deodată *се ridică*, *întinse* picioarele, *călcă* pe fund, *se încordă* (...), *се scutură* de apă - пуф!, *stropi* apa prin mustățile pleoștite...” (АК, 17).

“Тома *стана* от табуретката, *гълтна* последните капки от уискито, *поразходи се* из кабинета си и *спря* невиджащ пред библиотеката.” (АМ,

19).

“Toma *se sculă* de pe taburet, *înghiți* ultimele picături de whisky, *se plimbă* prin birou și *se opri* în fața bibliotecii, fără s-o vadă.” (AM, 18).

“*Изминаха* десетина дена, *мина* месец, *минаха* два, от Димитрова глас не се чува.” (AK, 84).

“*Trecură* zece zile, *trecu* o lună, *trecură* două, nici pomeneală de Dimitrov.” (AK, 98).

Prezentarea acțiunii ca fiind încheiată în momentul vorbirii, atât la timpul bulgăresc, cât și la cel din română, duce la sinonimia valorilor principale ale acestora. Echivalența celor două timpuri se reflectă în mod justificat și în posibilitatea traducerii unui timp prin celălalt.

Traducerea trecutului perfectiv prin perfect simplu are loc, mai ales, în cadrul narațiunii, unde ambele timpuri, cel bulgăresc și cel românesc sunt predominante⁴.

Verbele perfective din exemplele ilustrative exprimă acțiuni încheiate, care se desfășoară succesiv, traducerea lor prin verbe la perfect simplu, subliniind tocmai caracterul momentan al acțiunilor și succesivitatea acestora în planul trecutului.

Ultimul exemplu oferit spre analiză reflectă în varianta sa tradusă “o modalitate sintactică de exprimare a aspectului”⁵ în română, și anume, repetiția verbului. Impusă, ce-i drept de contextul original, repetiția formelor verbale, mai ales la un timp trecut, implică prezentarea acțiunii durative în faza sa finală, și nu în procesul desfășurării sale.

2. Prin *locuțiuni verbale*, în care verbul este la perfect simplu se redau 10,28% din verbele perfective la aorist:

“В тоя миг Криста стана и *се затича* към банята.” (ПВ, 309).

“În clipa aceea Krista se ridică și *dădu fuga* spre baie.” (PV, 227).

“Но веднага Моканина *се досети*...” (ИЙ, 165).

“Dar îndată Мочанул *își dădu seama*...” (*Antologia...*, 276).

“Потеглихме из Унгария!... Тук пък *се запалиха* колелата на един вагон! ” (AK, 33).

LINGVISTICĂ

“Ungaria!... Aici luară foc roțile unui vagon.” (AK, 31).

Această modalitate de redare a aoristului este adecvată în aproape majoritatea cazurilor analizate, fiind în deplin consens cu afirmația, că “pentru a realiza deosebiri de aspect, limba română se servește pe scară largă de locuțiunile verbale”⁶. Iată câteva dintre locuțiunile incoative pe care le-am întâlnit în traducerea verbelor perfecte la aorist: *a-l podidi plânsul, a lua foc, a-și lua zborul, a o lua la fugă*. Dintre locuțiunile momentane putem menționa: *a face semn, a rămâne cu gura căscată, a face cu ochiul, a-și da seama, a rămâne pe gânduri, etc.*

3. Prin *construcții perifrastice*, în care de obicei există un verb la timpul perfect simplu, reprezentând 6,68% din cazurile analizate:

“Академикът замълча.” (ПВ, 25).

“Academicianul zăbovi cu răspunsul.” (PV, 10).

“Хайдутите вече *не продумаха* на Шибиля, нито смееха да го погледнат в очите.” (ИЙ, 238).

“Haiducii nu crâcniră, nu-i spuseră nimic și nici nu cutezară să-i înfrunte privirea.” (*Antologia...*, 265).

“Домъчня му на Шибиля...” (ИЙ, 239).

“Haiducul simți ceva greu pe suflet.” (*Antologia...*, 266).

În majoritatea situațiilor când am întâlnit construcții perifrastice în traducerea aoristului, independent de aspectul verbal, putem afirma că ele reprezintă reflectarea sensurilor dezvoltate de prefixele care participă la procesul perfectivării. Mai mult, traducere perifrastică este în strânsă legătură cu modul acțiunii verbale, astfel încât, analizând verbul din perspectiva acestei categorii, redarea sa în română se poate face cât mai aproape de sensul de bază din bulgară.

Oprindu-ne doar la exemplele oferite aici, reprezentative pentru modalitatea de traducere menționată, putem face următoarele comentarii:

Prefixul *за-* caracterizează verbele grupate în modul acțiunii ingresiv, a căror acțiune este prezentată la începutul desfășurării sale. Traducătorul ar fi putut opta și la o altfel de variantă de traducere, care să sublinieze nuanța introdusă de prefixul *за-*: (de exemplu: “Academicianul *amuți*.”). Traducerea prin perifrază conferă mai multă expresivitate exprimării.

Prefixul *по-* reunește verbele în modul acțiunii momentan, caracteristica acestora fiind de a reda “acțiuni care se epuizează îndată după ce se manifestă”⁷. Folosirea perifrazei în traducere, alcătuită din două verbe și un pronume nehotărât, sporește plasticitatea traducerii.

Prefixul *до-* are semantica referitoare la “dorița întreprinderii unei anumite acțiuni”⁸. Pentru a se exprima acest fapt, în limba bulgară se folosesc verbe impersonale, alături de formele neaccentuate ale pronumelui personal în dativ. Verbele de acest tip se remarcă printr-o “nuață deziderativă”⁹, care nu e rezultatul apartenenței acestora la un anumit mod al acțiunii, ci al trăsăturii lor semantice care le caracterizează. În limba română redarea adecvată a astfel de verbe se face prin perifrază.

4. Prin construcții analitice, cu ajutorul *verbelor semiauxiliare de aspect*¹⁰, aflate la timpul perfect simplu, în 6,68% din formele verbale luate în considerație:

“Най-сетне се съгласихме да почне Стати. И той *почна*.” (АК, 12).

“Până la urmă, ne învoirăm să înceapă Стати. Și el *se porni pe povestit*.” (АК, 1).

“Светлината блесна така силно, че и двамата *премигаха*.” (ПВ, 30).

“Lumina străluci cu atâta putere, încât cei doi *prinseră să clipească*.” (PV, 14).

Am remarcat în exemplele excerptate, că majoritatea verbelor semiauxiliare de aspect folosite în traducerea aoristului de la verbe perfective sunt incoative: *a se porni, a prinde, a izbucni, a începe, a (se) apuca*. Aceste verbe marchează faza inițială a unei acțiuni și vin în deplin acord cu semantica aoristului verbelor de aspect perfectiv, în ceea ce privește caracterul momentan al acțiunii exprimate.

5. Prin timpul *perfect compus* se traduc 4,88% din totalitatea formelor verbale de aspect perfectiv la aorist:

“He, това *започна* непосредствено след ония миг, в който другарят инженер изскочи насред шосето...” (АМ, 61).

“Ba nu, asta *a început* mai târziu, imediat după acel moment când tovarășul inginer sărise în mijlocul șoselei...” (АМ, 62).

“- Да не съм луда? *Почаках* я, докато заспи.” (ПВ, 76).

LINGVISTICĂ

“- Doar nu-s nebună? *Am aşteptat* mai întâi s-adoarmă.” (PV, 50).

Echivalența aorist-perfect compus se regăsește cu precădere în cadrul vorbirii directe, în dialog¹¹. De multe ori am observat redarea aoristului perfectiv prin perfect simplu și compus, în același context, de obicei un dialog însoțit de relatarea autorului:

“- *Защо избягаха* жените, старче? – троснато *понима* Индже. ” (ИЙ, 316).

“- De ce *au fugit* femeile, moșule? – îl *întrebă* Inge supărat.” (*Antologia...*, 249).

Putem afirma că această variantă de traducere a aoristului bulgar este în strânsă legătură, în primul rând, cu contextul în care apare, respectiv dialogul, unde perfectul compus este predominant, în ambele limbi.

6. Prin construcții verbale cu *determinanți adverbiali*, verbul fiind la perfect simplu, în 3,34 % din cazurile analizate:

“Той *се поусмихна* и погледна към леглото й.” (ПВ, 22).

“*Zâmbi ușor* și privi spre patul ei.” (PV, 8).

“И когато вече четири дирека оформиха скелета на зданието, глухият воденичар (...) *поусмихна се* и рече...” (ЕП, 36).

“Și tocmai când cei patru pari marcaseră scheletul clădirii, morarul cel surd (...) *zâmbi ușor* și zise...” (*Antologia...*, 177).

În ambele cazuri oferite spre ilustrare, prefixul *no-* determină acest mod de traducere, prin sensul pe care îl imprimă verbelor, și anume acțiune desfășurată cu un grad slab de intensitate. Nuanța aceasta este sporită și de sufixul *-н-*, care introduce același sens. De fiecare dată când determinanții adverbiali completează sensul verbului corespondent din română, nu trebuie ignorat faptul, că ele sunt necesare și exprimării diverselor nuanțe semantice exprimate de un mod al acțiunii sau altul.

7. Prin timpul *mai mult ca perfect* sunt traduse 3,08% din verbele de aspect perfectiv la aorist:

“И офицерът отново, за кой ли път вече, *подкара* жигулието към болницата...” (АМ, 80).

“Și ofițerul *întorsese* mașina lui, Jiguli, oare pentru a câta oară, spre clădirea spitalului.” (AM, 82).

“Така веднъж те *почнаха* да правят тепавица.” (ЕП, 36).

“Аșa *se apucaseră* odată să facă o piuă.” (*Antologia...*, 177).

Când această soluție este aleasă de traducător, credem că se are în vedere posibilitatea mai mult ca perfectului românesc de “a se dezvolta ca timp al narațiunii”¹², venind astfel în deplin acord cu valoarea narativă a aoristului din original. În această situație mai mult ca perfectul nu va mai exprima o acțiune trecută, în raport cu un alt timp trecut, ci doar “îndepărtarea acțiunii de momentul vorbirii”¹³.

8. Printr-un verb la *gerunziu* sunt traduse 2,82% din verbele de aspect perfectiv la aorist:

“Като дойдоха и другите гости, те се размърдаха като хлебарки из апартамента, *огледаха* всичко, дори *надникнаха* в спалнята, облепена в златисти виенски тапети.” (ПВ, 35).

“După ce sosiră și ceilalți invitați, femeile prinseră să mișune prin apartament ca niște gândaci, *cercetând* totul și *strecurându-și* capul până și în dormitorul cu tapete vieneze aurii.” (PV, 18).

Folosirea gerunziului este aleasă de traducător atunci când trebuie redade mai multe forme de aorist, care exprimă succesiunea acțiunilor în planul trecutului, pentru a se evita încărcarea frazei. Varianta aceasta este potrivită, deoarece gerunziul românesc poate exprima conținutul unui timp verbal, raportându-se la timpul regent, în speță, perfectul simplu¹⁴.

9. Prin timpul *imperfect* sunt traduse 2,57% din verbele perfective aflate la aorist:

“Писнаха жени, *разплакаха се* деца, *дигна се* олелия до бога.” (ЙЙ, 306).

“Femeile *țipau*, copiii *plângeau*, vaietele *se ridicau* până la cer.” (*Antologia...*, 237).

“Той любезно отклони предложението ми, защото бил чел доста на времето и *счете* за по-практично да си дремне.” (АК, 14).

LINGVISTICĂ

“El îmi respinse amabil oferta, deoarece citise multe la vremea lui și *socotea* că-i mai practic să-i tragă un pui de somn.” (AK, 5).

În această situație suntem de părere că traducerea e adecvată, datorită “capacității imperfectului românesc de a exprima o acțiune în desfășurare”¹⁵ și care vine în deplin acord cu “dinamismul” formelor verbale de aorist¹⁶, mai ales în primul exemplu, unde acțiunile sunt succesive. Întregul context capătă ritmicitate prin utilizarea aoristului, același efect stilistic obținându-se prin repetiția imperfectului de trei ori în același context.¹⁷

10. Printr-un verb la *conjunctiv prezent* sunt traduse 1,79% din exemplele excerptate:

“Наистина, докато *тръгна* самолетът, той преполови бутилката.” (ПВ, 136).

“Într-adevăr, până *să-și ia* avionul *zborul*, goli o jumătate de sticlă.” (PV, 96).

“- Да не съм луда? Почаках я, докато *засни*.” (ПВ, 76).

“- Doar nu-s nebună? Am așteptat mai întâi *s-adoarmă*.” (PV, 50).

Această modalitate de redare a aoristului de la un verb perfectiv este dictată de funcția pe care o are conjuncția *докато*, în limba bulgară, și anume, de a introduce o propoziție subordonată circumstanțială temporală. În exemplele ilustrative pentru acest mod de traducere a verbelor perfective, funcția lui *докато* este aceea de a exprima limita înaintea căreia se înfăptuiește acțiunea din principală¹⁸. Raportul dintre subordonată și regentă este unul de consecutivitate. În prima variantă de redare în română, se observă conjuncția până, cu aceeași funcție, de exprimare a “limitei de durată a acțiunii (anterioare) din regentă”¹⁹.

În cel de-al doilea exemplu, conjunctivul românesc din subordonata completivă directă impune un raport temporal de anterioritate a regentei față de acțiunea din subordonată, identificabil și între verbele perfective din original.

Aoristul de la verbe de *aspect imperfectiv* se întâlnește mai rar decât cel de la verbe perfective, dovadă faptul că în exemplele excerptate de noi l-am întâlnit doar de 7 ori²⁰. De fiecare dată am remarcat folosirea în traducere a perfectului simplu:

“Индже даде знак да спрат, а сам излезе напред и дълго *гледа* към селото.” (ИЙ, 304).

“Inge dădu semn de oprire, ieși în fruntea tuturor și *privi* lung
într-acolo.” (*Antologia...*, 234).

“Тук тя се обърна само за миг, погледна го и *се замича*.” (ПВ, 115).

“Krista se întoarse pentru o clipă, cât să-i arunce o privire și *o zbughi* la vale
în poieniță.” (PV, 79).

În aceste exemple, nuanța pe care o oferă aspectul imperfectiv aoristului este aceea de acțiune în continuă desfășurare. Contextul în care se folosește aoristul imperfectiv cuprinde și alte forme verbale perfective la același timp (*даде, излезе; обърна се, погледна*), fapt care conduce la folosirea în traducere a perfectului simplu, tocmai pentru redarea unor acțiuni succesive încheiate înaintea momentului vorbirii. Expresivitatea sporită, conferită de utilizarea verbelor imperfective la aorist se poate reda cu greu în română prin formele verbale temporale direct echivalente, cauza, fiind, evident, lipsa categoriei aspectului verbal.

Posibilitățile de redare în română a aoristului perfectiv și imperfectiv din bulgară sunt foarte variate. Ele vizează conexiuni la nivelul celor două limbi, din punct de vedere morfologic, sintactic, lexical și stilistic.

NOTE

¹ “Ако си представим времето като една линия, действието в минало свършено време от свършени глаголи би представлявало една точка, един определен отрязък от тази линия, в който то се е появило, извършило и престанало да се извършва”. (*ГСБКЕ*, том II, р. 315). Pentru celelalte valori exprimate de aoristul verbelor perfective, vezi В. Станков, *Българските глаголни времена*, София, 1969, pp. 59-73.

² Descriind rolul aoristului perfectiv în narațiune, lingvistul I. S. Maslov subliniază: “Каждая форма совершенного аориста фиксирует новый, следующий этап в их поступательном движении, и таким образом, как бы толкает, двигает повествование вперед”. (Ю. С. Маслов, *Глагольный вид в современном болгарском языке (значение и употребление)*, Москва, 1959, р. 254).

³ Pentru celelalte valori exprimate de aoristul verbelor perfective, vezi В. Станков, *Българските глаголни времена*, София, 1969, pp. 59-73.

⁴ “Една аористна глаголна форма в несвършен вид изразява действие, чието извършване е прекратено в миналото (темпорално условие), но за което не сме осведомени дали е

LINGVISTICĂ

приключило (аспектно условие)”. (В. Станков, *Имперфектът в съвременния български книжовен език*, София, 1966, p.104).

⁵ D.Irimia, în *Structura gramaticală a limbii române. Verbul*, Iași, 1976, p. 85, arată că “perfectul simplu s-a constituit în timpul de preferință al narațiunii”. Aoristul din bulgară se constituie, de asemenea, în principalul timp narativ. (П. Пашов, *Практическа българска граматика*, София, 1994, p. 142).

⁶ Valeria Guțu-Romalo, *Repetiția, procedeu sintactic de exprimare a aspectului în limba română*, în “Studii și cercetări lingvistice”, XI, nr. 3, 1960, p. 490.

⁷ Florica Dîmitrescu, *Locuțiunile verbale în limba română*, București, 1958, p. 116

⁸ “Действието се изчерпва веднага след като възникне”, astfel e definită acțiunea acestor verbe de Р. Hristov în studiul *Глаголните представки и начините на действие в български и във френски език*, “Трудове на Великотърновския Университет «Кирил и Методий»”, София, 1975, p. 320.

⁹ Vezi Л. Андрейчин, *Основна българска граматика*, София, 1976, p. 143.

¹⁰ Радка Влахова, *За някои структурно-семантични особености на префигурираните глаголи в българския език*, “Традиция и съвременност в българския език”, София, 2001, p. 228.

¹¹ Despre existența acestor verbe în limba română, vezi I. Iordan, V. Roibu, *Limba română contemporană*, București, 1978, pp. 449-451; C. Dimitriu, *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, Iași, 1979, p. 208; D. Irimia, *Structura gramaticală a limbii române. Verbul*, Iași, 1976, pp. 147-148.

¹² Despre aceasta echivalență, vezi Даниела Стоянова, *Относно употребите на аориста и перфекта в българския и румънския език*, “Съпоставително езиковедие”, кн. 2, 1991, pp. 29-35.

¹³ D. Irimia, *op. cit.*, p. 89.

¹⁴ D. Irimia, *op. cit.*, p. 89.

¹⁵ C. Dimitriu, *op. cit.*, p. 289.

¹⁶ *Gramatica limbii române*, Editura Academiei, București, vol I, 1963, p. 236. De asemenea, imperfectul românesc este denumit și “timp al mișcării văzute”. (D.Irimia, *op. cit.*, p.78).

¹⁷ П. Пашов, *Практическа българска граматика*, София, 1994, p. 142.

¹⁸ *ГСБКЕ*, том III, p. 356.

¹⁹ *Gramatica limbii române*, Editura Academiei, vol. al II-lea, 1963, p. 295.

²⁰ În privința frecvenței formelor de aorist de la verbe imperfective, în operele beletristice, oferim spre comparație statistică Mariei Deianova, din monografia *Имперфект и аорист в славянските езици*, София, 1966, p. 26. Lingvиста arată că scriitorul bulgar Iordan Iovkov, în cel de-al II-lea volum din *Събрани съчинения*, editat în 1956, utilizează acest timp de la verbe imperfective de 49 de ori, iar Elin Pelin, în șapte din povestirile sale, de 23 de ori.

BIBLIOGRAFIE

- Андрейчин, Л., *Основна българска граматика*, София, 1978.
- Влахова, Радка, *За някои структурно-семантични особености на префигираните глаголи в българския език*, “Традиция и съвременност в българския език”, София, 2001, 226-229.
- ГСБКЕ *Грамматика на съвременния български книжовен език*, том II și том III, Издателство на Българската Академия на науките, София, 1983.
- Деянова, Мария, *Имперфектът и аорист в славянските езици*, София, 1966.
- Маслов, Ю. С., *Глагольный вид в современном болгарском литературном языке (значение и употребление)*, “Вопросы грамматики болгарского литературного языка”, Москва, 1959, 157-312.
- Пашов, П., *Практическа българска граматика*, София, 1994.
- Станков, В., *Имперфектът в съвременния български книжовен език*, София, 1966.
- Станков, В., *Българските глаголни времена*, София, 1969.
- Стоянова, Даниела, *Относно употребите на аориста и перфекта в българския и румънския език*, “Съпоставително езиковедие”, кн. 2, 1991, 29-35.
- Христов, П., *Глаголните представки и начините на действие в български и във френски език*, “Трудове на Великотърновския Университет «Кирил и Методий»”, том XI, кн. 1, 1973-1974, София, 1975, 303-368.
- Dimitrescu, Florica, *Locuțiunile verbale în limba română*, București, 1958.
- Dimitriu, C., *Gramatica limbii române explicate. Morfologia*, Iași, 1979.
- Guțu-Romalo, Valeria, *Repetiția, procedeu sintactic de exprimare a aspectului în limba română*, “Studii și cercetări de lingvistică”, XI, 1960, nr. 3, 485-493.
- Gramatica limbii române*, ediția a II-a, Editura Academiei, București, vol. I-II, 1963.
- Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Limba română contemporană*, București, 1978.
- Irimia, D., *Structura gramaticală a limbii române. Verbul*, Iași, 1976.

Abrevieri folosite in exemplele excerptate:

- АК – Алеко Константинов, *Бай Ганю. Разкази. Фейлетони. Пътеписи*, София, 1967.
- АМ – Атанас Мандаджиев, *Бягство*, Велико Търново, 1990.
- ДД – Димитър Димов, *Тютюн*, част първа, София, 1979.
- ЕП – Елин Пелин, *Разкази*, София, 1971.
- ЙЙ – Йордан Йовков, *Разкази*, София, 1968.
- ПВ – Павел Вежинов, *Нощем с белите коне*, Велико Търново, 2000.
- Abrevieri folosite în exemplele excerptate din operele traduse din bulgară în română:
 АК – Aleko Konstantinov, *Bai Ganiu*, București, 1964, traducere de Tudor Călin și Ioachim

LINGVISTICĂ

Botez.

AM – Atanas Mandagiev, *Fuga*, București, 1989, în românește de Constantin N. Velichi.

Antologia... – *Povestiri din Balcani. Antologia nuvelei bulgare clasice*, București, 1970, traduceri de Constantin N. Velichi.

PV – Pavel Vejinov, *Noaptea cu cai albi*, Sofia, 1989, în românește de Tiberiu Iovan.